

ԽՐԱՅՐԵՔ ԶԵՐ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐԸ

Կենդանական աշխարհի պահպանությունը: Շրջակա միջավայրի ոչ պակաս կարևոր բաղադրիչներից է կենդանական աշխարհը: Կենդանիական աշխարհը սնվելով բույսերով և մեկը մյուսով **նպաստում են շրջակա միջավայրի ընդհանուր հաշվեկշռի պահպանմանը:** Այսպիսով, բուսականության հետ **մեկտեղ կենդանական աշխարհը բնական միջավայրի գոյության անհրաժեշտ նախադրյալն է:**

Ինչպես բուսական աշխարհը, այնպես էլ կենդանական աշխարհը միաժամանակ **արտադրամիջոց է, բնական պաշար,** որը հումք է տալիս սննդի արդյունաբերությանը, կաշվի-մորթեղենի արտադրությանը և այլն:

Կենդանական պաշարները ըստ իրենց նշանակության բաժանվում են երկու խմբի՝ **որսաարդյունագործական և միջավայրասպառիչ:**

Որսաարդյունագործական խմբին են պատկանում բոլոր այն կենդանիները, որոնք որսվում կամ բուծվում են բնակչության կողմից ու օգտագործվում արդյունաբերության ճյուղերում:

Միջավայրասպառիչ կենդանիները բազմաթիվ են և ունեն կարևոր էկոլոգիական նշանակություն: Նշենք օրինակ, միջատների դերը, որոնց օգնությամբ տեղի է ունենում բույսերի փոշոտումը, այսինքն՝ բուսաբուծության զարգացումը:

Կենդանիների և միջատների մեծ մասը բնության սանհիտարներ են և իրենց սննդակարգով նպաստում են շրջակա միջավայրի մաքրությանը: Հողում բնակվող մի շարք կենդանիներ, փխրեցնելով հողը՝ բարելավում են դրա կառուցվածքը: Ջրում բնակվող փափկամարմինների և խեցգեղնակերպերի որոշ տեսակներ մաքրում են ջրավազանները փարբեր թունավոր նյութերից:

Բուսական և կենդանիներ աշխարհը մարդու համար ունի նաև **գեղագիտական նշանակության:**

Կենդանական պաշարներով առանձնապես հարուստ է Համաշխարհա-

յին օվկիանոսը: Անգնահատելի են ձկնալեռասկների, փափկամարմինների, խեցգեղեկների և հարկապես կերանմանների պաշարները: Այնուամենայնիվ մեծաքանակ և անկառավարելի որսի պատճառով որոշ արժեքավոր ձկնալեռասկների (ծովալառեխ, ձողաձուկ) պաշարները խիստ կրճատվել են: Դրանց տեղը Համաշխարհային օվկիանոսում համալրում են ավելի ցածրարժեք ձկնալեռասկներ: Աստիճանաբար նվազում է նաև կերանմանների թվաքանակը: Ներկայումս, բնապահպանական կառույցների աշխատանքի շնորհիվ, կերանմանների որսը թույլատրվում է խիստ սահմանափակ թվով և միայն գիտական նպատակներով:

ԽՐԱՅՐԵՔ ՁԵՐ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐԸ

Հողային պաշարների պահպանումը: Հողը, Երկրի կեղևի՝ բերրիությանը օժտված մակերեսային փոխը շերտն է, որն առաջացել է լեռնային ապարներից՝ ֆիզիկական, քիմիական և կենսաբանական գործոնների հետևանքով: Հողը կապող օղակ է շրջակա միջավայրի բաղադրիչների միջև և դրանց բոլորի գոյության այսինքն՝ կյանքի անհրաժեշտ պայմանն է: Հողային պաշարները դասվում են Երկրի դանդաղ վերականգնվող պաշարների թվին: Հողերի պահպանման հիմնական խնդիրը դրանցում ընթացող էրոզիոն գործընթացի կանխումն է: Այդ գործընթացը բազմաբնույթ գործողությունների ու միջոցառումների համալիր է, որի ընթացքում ոչ միայն բացառվում է դրա քայքայումն ու տեղափոխումը, այլև բարելավում է հողի վերին շերտի կառուցվածքը, հողը դառնում է ավելի արգավանդ:

Հողային պաշարների պահպանության հիմնական գործողություններն են՝

- Առաջավոր ագրոտեխնիկան
- Հողաբարելավումը
- Հողերի վերականգնումը

- Պայքարը հողերի աղտոտման դեմ

Առաջավոր ագրոտեխնիկան գիտականորեն հիմնավորված հողի մշակման:

Գյուղատնտեսական աշխատանքների վարման գործնական ուղիների հետազոտման բնագավառն է: Այն անանձնակի նշանակություն է տալիս հողերի մշակման այնպիսի եղանակներին, որոնց շնորհիվ պահպանվում և բարելավվում է հողի վերին շերտը, այն դարձնելով ավելի արգավանդ:

Միջոցառումների մի ամբողջ համալիր է իրանից ներկայացնում **հողաբարելավումը՝ հողերի մելիորացիան**: Հողաբարելավման բոլոր միջոցառումների հիմնական նպատակն ու արդյունքը նույնն է՝ հողային շերտի պահպանություն և բերրիության բարձրացում: Հողերի մելիորացիայի տեսակները բազմազան են, դրանցից մի քանիսն ունեն նաև կարևոր հողապաշտպան, հակաէրոզիոն նշանակություն: Հատկապես առանձնանում է ագրոտնտեսամելիորացիան, երբ ստեղծվում են **դաշտապաշտպան անտառաշերտեր**, կատարվում է գառիթափ լանջերի, ձորակների անտառապատում: Ագրոտնտեսամելիորացիան լավ արդյունք տալիս հատկապես փափաստանային և անտառափափաստանային տարածքներում:

Հողերի պահպանության լավագույն միջոց է մարդու կողմից խախտված հողերի վերականգնմանը: Հողաշերտը ամենից շատ խախտվում է բաց հանքերի շահագործման և լայնածավալ շինարարական աշխատանքների ժամանակ: Շինարարական աշխատանքների ավարտից հետո և արդեն սպառված հանքերի տեղում կատարում են հողերի վերականգնում: Տարածքը ծածկվում է բերրի հողաշերտով, կատարվում է պարարտացում: Ավարտական փուլում իրականացվում է ծառատունկ, բույսերի մշակում և կանաչապատում:

Հողային պաշարները պահպանելուց և վերականգնելուց բացի խիստ կարևոր է դրանց **արդյունավետ օգտագործումը**: Հողային պաշարների արդյունավետ օգտագործման միջոցներից են ձիշտ կազմակերպված արհեստական ոռոգումը, որը կրացառի երկրորդային աղակալումը, գերխոնավ հողերի ցամաքեցումը, արդեն աղակալած հողերի վերականգնում